

Дзевелюк М. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»
кандидат юридичних наук, асистент кафедри загальнотеоретичної
юриспруденції*

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФУНКЦІОНАЛЬНУ ДЕРЖАВНУ СПАДЩИНУ

Реалії сучасного світу активно впливають на традиційні уявлення про правову спадщину національних держав. Однією з домінуючих тенденцій розвитку сучасного світового порядку, яка набуває свого втілення на рівні сучасних держав, є становлення глобального управління — комплексної системи нормативних та організаційних інструментів, покликаних забезпечувати взаємодію та інтеграцію між суспільствами з метою вирішення спільних проблем.

Очевидно, що становлення глобального управління — і як концепції, і як реальної управлінської системи — нерозривно пов'язане з глобалізацією. Варто наголосити, що у сучасному світі держави більше не можуть існувати ізольовано, абсолютизуючи власний суверенітет. Тому іноді звучать думки, що час національних держав, нормативним фундаментом яких якраз виступає ідея суверенітету, пройшов. На зміну приходить новий тип державності, який по-різному іменується (державо-корпорація, постнаціональна держава, глобалізована держава тощо).

Досліджуючи юридичну літературу, варто зазначити, що глобальне управління — це не світовий уряд, і не аналогія внутрішньодержавного управління. Система світового устрою XXI сторіччя — це не просто порядок унітарних держав, які взаємодіють одна з одною через дипломатію, міжнародне право та міжнародні організації, утворюючи у такий спосіб систему міжнародних відносин. Ця модель застаріла і не надає належного значення двом істотно важливим елементам сучасності: своєрідній мережі

між державами-акторами та нормам — стандартам взаємної поведінки, що широко застосовуються між ними. Ми можемо розглядати таку модель як життєво необхідний елемент сучасної системи світоустрою, але не як цілу систему. Цілісною вона стає тільки з використанням глобального управління [3, с. 208].

Ключовою особливістю цієї нової парадигми є відхід від державо-центрованості до центрованості на спільнотах, які стають центрами ціннісних дискурсів. Звідси — акцент на різноманітті, перенесення наголосу з вертикальних відносин «суверен — громадяни» на горизонтальні відносини «індивід — індивід» [2, с. 15]. Цьому, звісно, посприяло поширення комунікаційних технологій, таких як соціальні мережі. Саме тому розвиток горизонтальних комунікацій веде до переосмислення ролі демократії у сучасному світі. Глобальна демократія, як і глобальне управління, не потребує держави як такої, її інститути часто виявляються надлишковими й занадто громіздкими, а тому на перший план виступають неурядові організації, які починають визначати глобальний політичний порядок денний.

Отже, серед усіх проявів глобалізації саме глобальне управління найбільш суттєво вплинуло на трансформацію функціональної характеристики сучасної держави.

Розвиток глобального управління суттєво трансформує функціональні параметри сучасної держави. По-перше, держави усе глибше координують реалізацію своїх функцій з іншими державами, частково у формі прямої горизонтальної взаємодії, але здебільшого — через створення наднаціональних структур, яким передається частина суверенних повноважень, у зв'язку з чим актуалізуються проблеми розмежування тих функцій або їх частин, які лишаються у держави, і тих функцій, які повністю або частково передаються на наднаціональний рівень. У цьому сенсі особливої ваги набуває ідея субсидіарності у реалізації державних функцій, що визначає характер взаємодії національного, інтеграційного та

міжнародного правопорядків [1, с. 142]. Як уявляється, ця тенденція зберігатиметься й надалі, особливо у таких сферах, як сталий розвиток, економічні відносини, права людини та боротьба з тероризмом. Держави залишатимуться основними акторами й реалізаторами відповідних функцій, а їх невдачі будуть амортизуватися за допомогою відповідних наддержавних інституцій, що, по-перше, сприятиме підвищенню дієвості відповідних управлінських практик, і, по-друге, зменшуватиме ризики низької ефективності державного управління.

По-друге, трансформуються уявлення про державний суверенітет, а точніше, відбувається певний ренесанс ідей функціонального суверенітету. У рамках цього підходу суверенітет сприймається не стільки як апріорна презюмована нормативна конструкція, скільки як реальна спроможність держави, її здатність до виконання покладених на неї завдань. Відповідно, якщо держава не здатна до реалізації свого суверенітету, то її задачі автоматично переносяться на рівень міжнародної спільноти. Суверенітет, відтак, перетворюється з категорії абсолютної на категорію відносну [1, с. 145]. За умов переходу (повернення) до функціональної моделі суверенітету особливої ваги набуває проблематика номенклатури функцій. Держави змушені усе більш ретельно переглядати перелік активностей, з якими вони асоціюються у суспільстві, щоб не створювати хибних очікувань. Також акцент на функціональності створює передумови для вироблення нових моделей урядування, які є більш ефективними та економними з точки зору організаційних зусиль і фінансових ресурсів.

По-третє, з'являються нові методи та інструменти реалізації функцій держави. Крім тих методів реалізації функцій, які традиційно виділяються в загальнотеоретичній юриспруденції — правові та організаційні — актуальності набувають також технологічні, пов'язані, передовсім, зі становленням електронного урядування. Сьогодні основні напрями діяльності електронного уряду — це електронна демократія, електронне урядування, електронні послуги та електронна комерція.

Варто підсумувати, що усі ці тренди чітко вказують на трансформацію функціональної характеристики сучасної держави. А сучасна держава як феномен в принципі не може сприйматися й аналізуватися окремо від глобальних наддержавних процесів, що ведуть до корінних змін всієї правової спадщини та реалізації державних функцій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дзевелюк, М. В. Традиції та новації в розвитку функцій сучасної держави: 12.00.01: дис. ... канд. юрид. наук / Дзевелюк Марина Володимирівна; НУ "ОЮА". - Одеса, 2017. - 209 с.
2. Лук'яненко Д., Тимур К. Стратегії глобального управління. Міжнародна економічна політика. 2008. Вип. 1–2. С. 5–43.
3. Keohane R. Power and Governance in a Partially Globalized World. London: Routledge, 2002. 313 p.